

Nikola Rajić¹

UDC 327(470:479.22)

Stručni rad

Primljen: 27. 09. 2021.

Prihvaćen: 02. 11. 2021.

ANALIZA SPOLJNE POLITIKE RUSKE FEDERACIJE PREMA GRUZIJI KROZ PRIZMU NEOIMPERIJALNIH REGIONALNIH AMBICIJA

SAŽETAK: Kavkaz, ili „evroazijski Balkan“, kako ga je Zbignjev Bžežinski nazvao, bližnje zarubežje (rus. *ближнее зарубежье*) kako ga Rusi percipiraju, predstavlja objedinjenu zonu interesa Rusije, i prostor na kom se odražavaju spoljnopolitički potezi Rusije, s primarnim ciljem pozicioniranja sebe kao regionalnog hegemona i odvratanja zapadnog uticaja. Rad posmatra spoljnu politiku RF prema Gruziji u periodu posle dezintegracije Sovjetskog Saveza, uz primenu komparativne metode i metode analize sadržaja, oslanjajući se na teorijski okvir ofanzivnog strukturalnog realizma. Koristeći studije slučaja Južne Osetije i Abhazije, rad teži da pokaže kako se razvila neoimperijalna spoljna politika Rusije, te kako se, zavisno od dela Kavkaza na kom se sukob odigrava i stepena antiruskog uticaja u njemu, i sama spoljna politika Rusije menja. Rezultati pokazuju da je Rusija pažljivo stvorila uslove i odabrala trenutak da iskoristi sukob, to jest secesije na prostoru Gruzije da pozicionira sebe kao regionalnog hegemonu.

KLJUČNE REČI: Kavkaz, regionalna bezbednost, Rusija, Evroazija, spoljna politika Rusije, Abhazija i Južna Osetija

¹ Asistent, Fakultet za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkić, Katedra za bezbednost i kriminalistiku – nikola.rajic@flv.edu.rs

Uvod

U slučaju Abhazije i Južne Osetije radi se o dve republike koje su priznate od strane tek nekoliko država, koje, s izuzetkom Rusije, imaju mali značaj za njihovo priznavanje u međunarodnom kontekstu, budući da se radi o Venecueli, Nikaragvi, Nauru i Siriji, kao i Vanuatu koja priznaje Abhaziju, ali ne i Južnu Osetiju. Pri tome, i samo priznanje od strane Rusije može se pre tumačiti kao politički potez načinjen s ciljem pozicioniranja sebe kao regionalnog hegemonu i s motivom odvratanja uticaja koji dolazi sa zapada, a ne kao znak vere u samoopredeljenje naroda koji žive na teritorijama Abhazije i Južne Osetije. Rad posmatra region u periodu od raspada Sovjetskog Saveza posle kojeg je nastalo mnoštvo država – njih petnaest, s još nekoliko naroda koji pokazuju pomenute etnoseparatističke težnje, sve do aktuelnog perioda i novih događanja vezanih za sukob u Nagornom-Karabahu, koji je nakratko buknuo – šest nedelja intenzivnog rata, pa je ponovo zamrznut, posredstvom Rusije (i Turske). Abhazija i Južna Osetija nastavljaju da postoje, ali pod plaštom ruskog pokroviteljstva, od Rusije zavisni u egzistencijalnoj meri, kako u ekonomskom, tako i u vojnom, političkom i drugim aspektima, tako da mogu biti posmatrani kao ruski protektorati.

Kroz sagledavanje delovanja Rusije na primerima dva sukoba, analizira se način na koji se spoljna politika Rusije adaptira i menja naspram situacije u pitanju. Prati se promena od inicijalnog prepuštanja Gruziji da balansira situaciju u Abhaziji i Južnoj Osetiji do otvorenog rata avgusta 2008. godine, potkrepljenog željom Gruzije da se pridruži NATO alijansi, pod plaštom „prava na zaštitu” (engl. *right to protect*) agende, koja podrazumeva obavezu zaštite ruskih građana na teritorijama dve republike, a kojoj je prethodilo masovno izdavanje pasoša. Isto tako se prati promena od aktivnijeg učešća i prodaje oružja Jermeniji, u vrednosti od jedne milijarde dolara tokom devedesetih godina prošlog milenijuma, do vođenja odmerenije politike i balansiranja Jermenije i Azerbejdžana prodajom oružja obema stranama i sprečavanjem prodiranja NATO uticaja po svaku cenu, izolovanjem regiona od neželjenog uticaja.

Rad počinje pregledom literature gde se daje objašnjenje teorijskog okvira realizma, odnosno ofanzivnog strukturalnog realizma Džona Miršajmera (*John Mearsheimer*). Nakon toga, sledi poglavlje koje razmatra i objašnjava razvoj spoljne politike Ruske Federacije, počevši od raspada Sovjetskog Saveza, posle kog je Rusija nakratko bila okrenuta ka prozapadnom liberalizmu, ali se nakon niza događaja, koji su se odlikavali u širenju snage i uticaja SAD u regionu, ipak odlučila za sprovođenje neoevroazijske politike sa snažnim neoimperijalnim regionalnim ambicijama. Potom sledi poglavlje koje objašnjava istorijske korene sukoba u Gruziji, odnosno Abhaziji i Južnoj Osetiji, a nakon toga sledi studija slučaja Abhazije i Južne Osetije, posmatrana upravo kroz prizmu neoimperijalističkih ambicija Ruske Federacije, odnosno toga kako se sukob odigrao, te kako je Rusija kreirala uslove da, kad se ukaže prava prilika, sukob iskoristi za pozicioniranje sebe kao suverenog regionalnog hegemonu. Posle toga sledi zaključak u okviru koga su sumirani stavovi i pogledi izneti u samom radu.

Pregled literature

Teorijski pristup realizma imao je ogroman uticaj na razvoj polja studija bezbednosti, usredsređivanjem na koncepte moći, straha i anarhije kao faktore putem kojih su pružana objašnjenja od centralnog značaja za sukob i rat. Realizam je doživeo šest varijanti, a to su klasični realizam, neoklasični realizam, realizam uspona i pada, te neorealizam, kao i ofanzivni i defanzivni strukturalni realizam (Vilijams 2012).

Prema shvatanjima klasičnih realista, volja za moć ukorenjena je u iskvarenoj ljudskoj prirodi, a države se neprekidno angažuju u borbi za povećanje vlastite moći, pa je tako i rat objašnjavan prirodom agresivnih državnika ili karakterom unutrašnjeg političkog sistema. Tako je realistički karakter bezbednosti označavao da države mogu održati svoju bezbednost samo osloncem na svoju vojnu moć ili na udruživanje, najčešće u vojnopoličke saveze (Marković 2014).

Defanzivni strukturalni realizam polazi od pretpostavke da države teže bezbednosti u anarhičnom međunarodnom sistemu, tj. da

glavna pretnja njihovoj dobrobiti dolazi od drugih država. Defanzivni strukturalni realisti pozivaju se na to da preovlađujuća tehnologija ili geografske okolnosti često pogoduju odbrani, ometi izvori se ne dodaju lako na one koje metropole već poseduju, domine ne padaju, a moć je teško održavati na daljinu, te skladno tome, oni zastupaju stanovište da države treba da podržavaju *status quo*, budući da je osvajanje u takvom svetu teško (Vilijams 2012).

Ipak, ofanzivni strukturalni realisti ne slažu se s postavkama defanzivnog strukturalnog realizma da države treba samo da teže odgovarajućoj meri moći. Glavni zastupnik ove teorije je Džon Miršajmer, koji u svom delu *Tragedija politike velikih sila* dokazuje da se države suočavaju s nesigurnim međunarodnim okruženjem u kojem bi svaka država mogla da koristi svoju moć kako bi nautila nekoj drugoj državi (Vilijams 2012). Njegova teorija sadrži pet pretpostavki: međunarodni sistem je anarhičan; velike sile poseduju izvesnu ofanzivnu vojnu sposobnost i stoga mogu naškoditi jedne drugima; države nikad ne mogu biti sigurne u namere drugih država; opstanak je prvenstveni cilj velikih sila; i velike sile su racionalni činiooci. Miršajmer iz tih hipoteza izvodi zaključak da se velike sile plaše jedne drugih, da za svoju bezbednost mogu da se oslone samo na sebe i da je uvećanje relativne moći najbolja strategija za države da obezbede svoj opstanak (Marković 2014). Miršajmer tvrdi da bezbednost iziskuje akumulaciju što je moguće više moći u odnosu na druge države, odnosno dokazuje da krajnju bezbednost može da postigne samo najsnažnija država u sistemu.

Ipak, „zaustavljajuća snaga vode” čini takvu globalnu hegemoniju nemogućom, te je drugi i mnogo verovatniji cilj dostizanje regionalne hegemonije, tj. dominiranje regionom u kome se velika sila nalazi. Pored toga, čak i u odsustvu oba tipa hegemonije, države teže da povećaju i bogatstvo i vojnu moć. On razaznaje različite vrste sila: kontinentalne i ostrvske velike sile, i regionalne hegemonie. Kontinentalna velika sila će težiti regionalnoj hegemoniji, ali kada ne može da postigne tu dominaciju, težiće uvećanju svojih relativnih moći koliko god je to moguće. Ostrvska velika sila pre će težiti ravnoteži s državama nego što će pokušati da bude regionalni hegemon, pa tako država poput Velike Britanije deluje kao spoljni uravnotežitelj, mešajući

se samo kada neka kontinentalna sila preti da postigne primat. Treća vrsta velikih sila prema Miršajmeru jeste regionalni hegemon kao što su SAD, a regionalni hegemon je država koja će težiti da brani postojeći povoljan raspored moći (Vilijams 2012).

Miršajmerova teorija iz ugla država koje se ne mogu klasifikovati kao velike sile, obiluje neprihvatljivim hegemonim stavovima, zanemaruje ulogu međunarodnih institucija i ne doprinosi međunarodnoj bezbednosti za sve, bez obzira na moć država. Važan faktor u tumačenju neoimperijalnih regionalnih ambicija Ruske Federacije ima i teorija bezbednosne dileme, tj. beskrajna „igra” nadmetanja koja zahteva stalno povećavanje odbrambenih sposobnosti država radi odgovora na pretnje drugih država, iako to, zapravo, upućuje signale za druge države i vodi u spiralu stalnog jačanja vojne moći i/ili trke u naoružavanju država (Marković 2014). Koristeći teorije ofanzivnog strukturalnog realizma i teorije o bezbednosnoj dilemi, moguće je, na studiji slučaja Južne Osetije i Abhazije, bolje sagledati i analizirati spoljnu politiku Ruske Federacije kroz prizmu petodnevnog rata s Gruzijom iz 2008. godine.

Pregledom literature može se zaključiti da se većina autora koji su se bavili spoljnom politikom Ruske Federacije većinski oslanja na teorijski pristup realizma, ili ofanzivnog realizma Džona Miršajmera, naglašavajući želju Moskve da bude regionalni hegemon, što čini neophodnost sprovođenja neoimperijalističkog projekta na Kavkazu, regionu koji Rusija smatra tradicionalno svojim. Spoljna politika Rusije se na Kavkazu odslikava tako da Rusija smatra da u regionu može postupati po svom slobodnom nahođenju, raspoređujući svoje trupe duž regiona, što predstavlja jasan znak da Rusija ne može da prihvati nezavisnost i suverenitet država nastalih posle raspada bivše države. Po raspadu SSSR-a, Rusija je jedno vreme balansirala između evroatlantske i evroazijske politike, pa je nakratko, pod Jeljcinom, imala period „zapadnjačkog” liberalizma, ali se ipak odlučila za koncept sprovođenja evroazijske politike i pozicioniranja sebe kao lidera u regionu, što je i navedeno kao zadatak u strateškim aktima iz 1992. i 1993. godine.

Takođe, Rusija je smatrala da bi sve bivše republike trebalo da pristupe Zajednici nezavisnih država (ZND), i da bi međunarodna

zajednica i druge sile (poput Kine i SAD koje su pokazale interes za region) trebalo da priznaju rusku supremaciju u regionu, te da bi duž spoljne granice ZND s Turskom i Iranom trebalo postaviti ruske vojnike (Abushov 2009). O’Lear (2011) objašnjava kako granica nije samo granica, tj. teritorijalni limit države, već da ona predstavlja okvir koji poseduje političku, ekonomsku i kulturnu dimenziju unutar kog postoji lokalno posredovanje, kao i postojeće strukture, a koje oblikuju individualno delovanje. To se nadovezuje na činjenicu da je Rusija bila lider regiona u proteklih 200 godina, što za posledicu ima da se politika Rusije prema zemljama u regionu i šire – kako na Kavkazu, tako i prema Belorusiji, Ukrajini i u centralnoj Aziji – sprovodi tako da ostvari rusku dominaciju nad njima, bilo putem saradnje, bilo putem prinude (Blank 2013; Abushov 2009).

Da bi Rusija uspela u sprovođenju tog neoimperijalističkog projekta i pozicioniranja sebe kao regionalnog hegemonu, autori smatraju da će ona, u tom pohodu, koristiti svoju političku, vojnu i ekonomsku moć da kontroliše države koje su bile bivše republike SSSR-a (Sushentstov & Neklyudov 2020). Naime, Rusija smatra da će kroz ostvarivanje regionalne hegemonije eliminisati bilo kakvu mogućnost da druga sila deluje u regionu koji smatra „tradicionalno svojim” (Karagiannis 2012). Sprovođenje neoimperijalističkog projekta s ekspanzijom na Kavkaz i centralnu Aziju rezultuje potvrđivanjem koncepta kao što su bližnje zarubežje (rus. *ближнее зарубежье*), „ruska zona interesa” i koncepta države (rus. *держава*) koji podrazumeva snažno multietničko carstvo s Rusijom kao primarnim akterom (Abushov 2009). Jedna od posledica raspada Sovjetskog Saveza jeste što je nestao „lepak” koji je sve držao pod kontrolom, pa status autonomnih oblasti pojedinih naroda nije više bilo moguće održati i usledio je porast secesionizma. Markedonov, koji se u svom radu bavi pitanjima defakto država i malih država u evroazijskom regionu i njihovim odnosima s drugim međunarodno priznatim državama, navodi kako je problem tog regiona, samim tim i međunarodne zajednice, činjenica da sve te države imaju ogromnu podršku naroda koji živi na toj teritoriji za politiku ekstremizma i secesionizma (2015).

Spoljna politika Rusije

Ruska spoljna politika je od decembra 1991. godine prošla kroz brojne reforme s različitim fazama. Nedugo po raspadu bivše države, u Rusiji su se pojavile dve glavne škole mišljenja u kom pravcu bi spoljna politika i koncepcija države trebalo da se odvija – prva škola mišljenja bila je evroatlanska, a druga neoevroazijska (Meshabi 1993: 181). Evroatlantska škola mišljenja bila je predvođena prozapadnim liberalima čiji je primarni cilj bio formiranje međunarodnog okruženja koji bi omogućio unutrašnji ekonomski razvitak. Dalje, oni su verovali da bi trebalo odbaciti istorijsku ideju o specijalnoj ulozi koju Rusija ima kao „most” između Evrope i Azije i okrenuti se ka Evropi (Light 2003: 44; Kropatcheva 2012: 375). To je bio kamen temeljac spoljne politike prve godine vlade Borisa Jeljcina (*Борис Ельцин*) (1992) kada je Jegor Gajdar (*Егор Гайдар*) bio premijer. Ipak, postati deo Zapada značilo je baciti senku na tradicionalnu ideju o Rusiji kao velikoj sili, a suverenitet i uloga države oslabili su pod uticajem cilja o transformaciji u tržišnu demokratiju. Liberalna prozapadna politika nije bila dugog životnog veka, te je zamenjena idejom o suverenoj Rusiji, s većom ulogom države i ideji o preporodu u vidu nezavisne velike sile (Kuchins & Zevelev 2012: 149). Dakle, posle kratkog perioda idealizovanja i pokušaja približavanja Zapadu, krajem 1992. godine odlučeno je da se spoljna politika usmeri u pravcu ostvarivanja regionalne hegemonije nad postsovjetskim prostorom (Abushov 2009: 191).

Druga škola mišljenja – neoevroazijska – imala je nekoliko podgrupa i uključivala je neoimperijaliste, zagovornike zone ruskog interesa (bližnje zarubežje) i etnonacionaliste. U osnovi, zajednička im je bila želja za obnovom države unutar granica bivšeg Sovjetskog Saveza, tj. regionalna dominacija oličena kroz snažnu i suverenu Rusiju, koja bi sebi potčinila druge bivše države Sovjetskog Saveza kroz ekonomsku, političku i vojnu moć, kao i kroz osnivanje više defakto protektorata, tj. država zavisnih od Rusije (Kuchins & Zevelev 2012: 151). Nov pogled ogledao se u tome da bi novonastale nezavisne države u regionu koji čini zonu tradicionalnih interesa Rusije – bližnje zarubežje – trebalo da budu fokus spoljne politike. Ruske vlade su postsovjetski prostor posmatrale

kroz koncept „države” (rus. „держава императорская”) satkanu od neoimperijalnih namera, što je iziskivalo sekuritizaciju Kavkaza kao regiona u kom se odlikavaju potencijalne pretnje po suverenitet i integritet Rusije (Abushov 2019: 4; Rezvani 2020: 7). Neoimperijalizam, kao kamen temeljac spoljne politike, predstavlja prikrivenu formu imperijalizma kroz koju država može priznati nezavisnost druge države, ali ipak nastaviti da dominira državom kroz kontrolu tržišta ili resursa (Abushov 2009: 188). Na Kavkazu se ispoljavaju tri faktora koji krucijalno oblikuju spoljnu politiku Rusije, a to su rivalitet između Rusije i Turske, kao i Rusije i SAD, zatim lokalni konflikti poput onih u regiji Nagorno-Karabah i Južnoj Osetiji i Abhaziji, ali i činjenica da je Kavkaz dom za etnoseparatističke i terorističke pretnje, što se moglo videti i u Čečeniji, zbog koje je Rusija vodila dva rata (Sushentsov & Neklyudov 2020: 5).

Na proleće 1993. godine, tadašnji predsednik Jeljcin i ministar spoljnih poslova Andrej Kozirev (*Андрей Козырев*) uputili su čak formalan zahtev UN da priznaju ulogu i značaj Rusije kao garantora očuvanja mira u više etničkih sukoba na prostoru bivšeg Sovjetskog Saveza, s obzirom na stepen njene uloge u zamrzavanju tih sukoba, kroz intervenciju ruskih trupa (Trenin 2009: 8). Po završetku hladnog rata primarni ciljevi bili su uklanjanje vredne infrastrukture iz drugih zemalja kako ne bi pale pod tuđi uticaj, zatim izgradnja odnosa s prijateljskim državama poput Belorusije, Jermenije i Kazahstana i obnova izgubljenog uticaja na postsovjetskom prostoru (Sushentsov & Neklyudov 2020: 4). Uopšteno, retorika korišćena u to vreme ukazivala je na želju da se postsovjetski prostor preuredi kao zona ruskog interesa i, skladno tome, formirana je strategija čija je implementacija trebalo da rezultuje obnovom imperijalne nadmoći nad regionom, uključujući Baltik, Kavkaz, monopolizaciju Kaspijskog mora, te dozvoljavanje novonastalim državama samo ograničenu dozu suvereniteta, a Zajednica nezavisnih država (ZND) i Ugovor o kolektivnoj bezbednosti (Taškentski pakt, posle Organizacija dogovora o kolektivnoj bezbednosti) predviđeni su kao nove alatke koje će doprineti ispunjavanju tog cilja (Abushov 2009: 191). Bivša država jeste nestala, ali i posle tog istorijskog događaja Rusija je ostala snažno povezana sa zbivanjima na postsovjetskom prostoru koji je u okvirima Zajednice nezavisnih država. Samim tim,

prostor koji ZND pokriva poprimio je obrise međunarodne arene u kojoj su koncentrisani medijatorski naponi Rusije u sukobima koji se na tom prostoru događaju (Morozova 2009: 671). Zajednica nezavisnih država, koja je uključila sve bivše države (sa izuzetkom baltičkih), pokazala se kao tranzicioni mehanizam putem kojeg je Rusija uspjela da sačuva vlasništvo nad nuklearnim oružjem bivše države, permanentno sedište Rusije u SBUN, kao i imovinu i infrastrukturu bivše države u inostranstvu, uključujući i ambasade (Trenin 2009: 7). Od 1993. pa sve do dolaska Vladimira Putina, na vrhuncu moći SAD i unipolarnosti, Rusija je predstavljala sebe kao silu, iako to nije bila. Zapravo, u tom periodu Rusija je bila najslabija, te je u tom periodu težila balansiranju iliti suzdržavanju uticaja SAD u regionu (Kuchins & Zevelev 2012: 154; Rezvani 2020: 9). Ipak, događaj koji je nagnao Rusiju na promenu strategije povodom Kavkaza bio je NATO bombardovanje SR Jugoslavije (Karagiannis 2013: 84; Hughes 2013: 994; Zellner 2006: 393, Fabry 2012: 667). Iz tog događaja Rusija je uvidela kako demokratije, pod plaštom brige za ljudska prava, mogu da ratuju zarad svoje koristi (Wolff & Peen Rodt 2013: 814). Osim toga, nakon bombardovanja i usled proširenja NATO-a u Evropi (Poljska, Mađarska i Češka), prvi put u 250 godina, Rusija je prestala da bude sila u Evropi, to jest, sada je bila samo bivši Sovjetski Savez, ni manje ni više od toga (Trenin 2009: 9; Marten 2015: 189; Kazantsev, Rutland, Medvedeva & Safranchuk 2020: 3). Ruska spoljna politika prema regionu postala je po dolasku Vladimira Putina koherentnija i konstantnija, oličena u centralizaciji moći Kremlja, kao i u ograničavanju slobodne volje drugih država u regionu, tj. njihovom potčinjavanju volji Moskve, uključujući i one u Severnom Kavkazu. Takođe, od momenta njegovog (Putinovog) dolaska na vlast, Kremlj i nije imao drugu opciju nego da sprovodi konzistentnu politiku prema Kavkazu, budući da je od 1994. Zapad vođen ekonomskim interesima (kako SAD, tako i EU) počeo da se probija u region i takmiči za uticaj u njemu, počevši od potpisivanja sporazuma između Azerbejdžana i deset velikih korporacija koji je dozvoljavao istraživanje azerbejdžanskog dela Kaspijskog mora (Abushov 2009: 197).

Gruzija (Južna Osetija i Abhazija)

Da bi se razumela spoljna politika Rusije prema Gruziji i celom Kavkazu uopšte, sagledavanjem kroz sukobe u Južnoj Osetiji i Abhaziji, neophodno je, pre toga, razumeti izvore sukoba u te dve defakto državnice. Gruzija je, kao jedna od 15 republika Sovjetskog Saveza, u sebi imala dve podjedinice – Abhaziju i Adžariju – koje su imale status autonomnih socijalističkih sovjetskih republika, kao i autonomnu oblast Južnu Osetiju (Sotiriou 2017: 2).

Južna Osetija je status autonomne oblasti (po hijerarhiji slabiji od statusa autonomne socijalističke sovjetske republike koje su imale Abhazija i Adžarija) stekla aprila 1922. godine kao manjina u Gruziji. Prema popisu stanovništva, Južna Osetija je 1989. godine imala populaciju manju od 100000 ljudi, od kojih su se njih 66% izjašnjavali kao Osetijanci, a 29% kao Gruzini (Tuathail 2008: 673–674). Južna Osetija je bila autonomna oblast SSR Gruzije od 1936. do 1991. godine, a prema izveštaju iz 1988. godine, 86% Osetijaca nije umelo da se služi gruzinskim jezikom (Sotiriou 2017: 2). Tokom kasnih 80-ih godina, pojavio se u Južnoj Osetiji pokret Ademon Nykhaz („narodni parlament”; „narodna reč”), mreža osetijskih nacionalista tražila je ujedinjenje sa Severnom Osetijom, kao i unapređenje statusa iz autonomne oblasti u status autonomne socijalističke sovjetske republike, koja bi činila sastavni deo Gruzije, ali s mogućnošću potencijalne secesije u budućnosti. Gruzijски parlament je 10. novembra 1989. godine pristao na taj zahtev, ali je narednog dana svoju odluku opozvao (Tuathail 2008: 676; Cooley & Mitchell 2010: 61). Gruzijски nacionalni lider Zviad Gamsakurdija (*Звиад Гамсахурдия*) organizovao je protest ka Chinvaliju, glavnom gradu Južne Osetije, protiv zakona regionalnog parlamenta koji se tiče osetijskog jezika, pod plaštom izgovora o odbrani gruzijskog naroda. Osetijски nacionalisti i demonstranti su put ka Chinvaliju blokirali, gde su se i sukobili s pristalicama Gamsakurdije i u kojima je više ljudi povređeno (Karagiannis 2012: 77). Od tog momenta pa do dana današnjeg, teritorijalni integritet Gruzije pod znakom je pitanja (Tuathail 2008: 676). Oktobra 1990. godine Gamsakurdija je postao lider Gruzije i pod namerom sprovođenja slogana „Gruzija Gruzijcima” lišio je Južnu

Osetiju autonomije, što je kulminiralo otvorenim sukobom 1991. godine (German 2016: 157). Strah od izbijanja lokalnog sukoba, kao i dolazak Eduarda Ševarnandzea (Эдуард Шеварднадзе) na mesto predsednika Gruzije marta 1992. godine, rezultiralo je staloženijim pristupom koji je doveo do mirovnog sporazuma 24. juna 1992. godine, nakon čega su duž zone sukoba raspoređene mirovne trupe iz snaga Gruzije, Južne Osetije i Rusije (Karagiannis 2012: 78; German 2016: 157), a pored toga, jula 1992. godine je u Južnu Osetiju upućena i OEBS misija s ciljem utvrđivanja svih činjenica (Nishimura 2007: 32). Ševarnandze je bio uporan u nameri da povрати teritorijalni integritet Gruzije, ali je odbio mogućnost upotrebe vojne sile u tu svrhu, te je južnoosetijski sukob postao zamrznut (Karagiannis 2012: 78).

Abhazija je u periodu između 1922. i 1931. godine imala status SSR, ali je nakon toga ujedinjena sa SSR Gruzijom i u okviru nje je imala status autonomne socijalističke sovjetske republike od 1931. do 1991. godine. Po ujedinjenju, nad narodom Abhazije sprovedena je represija i diskriminatorna politika s ciljem urušavanja abhazskog kulturnog identiteta. Mediji koji su izveštavali na abhaskom jeziku ugašeni su, a škole u kojima je nastava vođena na abhaskom jeziku zamenjene su nastavom na ruskom ili gruzinskom jeziku. Sprovedenje ove politike ukinuto je po Staljinovoj smrti, ali je to ipak ostavilo snažan otisak, budući da je 75% Abhaza (od oko 220000 koliko ih ima, prema procenama) tečno govorilo ruski jezik, dok je ta brojka kod Gruzina u Abhaziji iznosila 56%. Takva politika probudila je abhaski nacionalizam koji je od 1930-ih više bio uperen ka borbi za secesiju od Gruzije, nego što je brinuo o dominaciji (od strane) Rusije. S usponom „narodnog parlamenta” u Južnoj Osetiji, abhaski nacionalisti osnovali su Abhaski narodni forum („Abkhaz Popular Forum – Aıdgyłara“) putem kog su se Moskvi obratili za zaštitu abhaskih interesa (Sotiriou 2017: 2–3; Kereselidze 2015: 311). Secesionistički pokreti u Abhaziji i regiji Nagorno-Karabah tražili su pravo na samoopredeljenje, ali to nije bilo u skladu s Ustavom SSSR-a (Coppeters 2018: 996–997). Pre nego što je došlo do dezintegracije Sovjetskog Saveza, lideri Abhazije zatražili su obnovu statusa koji je Abhazija uživala pre 1931. godine i secesiju od Gruzije, a avgusta 1990. godine Vrhovni sovjet Abhazije deklarirao je suverenost republike (Murinson 2010: 8). Gruzija je svoju

nezavisnost proglasila 31. marta 1991. godine pozivajući se na Ustav iz 1921. godine, prema kom su i Abhazija i Južna Osetija nedeljivi delovi Gruzije (Sotiriou 2017: 3), što je u Abhaziji izazvalo ponovno uvođenje Ustava iz 1925. godine, prema kom Abhazija jeste bila u specijalnoj uniji s Gruzijom, ali koji je omogućavao secesiju kako iz SSSR, tako i iz Zakavkaske Sovjetske Federativne Socijalističke Republike. Usvojeni su grb i zastava, a država je preimenovana iz ASSR Abhazija u Republika Abhazija. Abhaski lider Vladislav Ardzinba (*Владислав Ардзинба*) isticao je kako to ne treba posmatrati kao akt secesije, ali je to za posledicu ipak imalo invaziju gruzijskih trupa 14. avgusta 1992. godine, čime je započet rat u Abhaziji (Murinson 2010: 8). Gruzijske trupe držale su prestonicu Abhazije Suhumi skoro četrnaest meseci, sve do iznenadnog napada septembra 1993. godine koji je omogućio prodor abhaskim snagama, što je za posledicu imalo masovni odlazak gruzijske populacije iz Abhazije (Fawn & Cummings 2007: 84). Gruzija je bila uverena kako Abhazi nisu mogli voditi rat bez spoljne podrške i logistike, tj. bez pomoći Rusije. Eduard Ševarnandze je, povodom toga, optužio pripadnike vojske Ruske Federacije, ističući kako podržavaju Abhaze s namerom potiranja nezavisnosti Gruzije, podržavajući separatističke namere Abhaza do nivoa fašizma (Fawn 2007: 132). Oktobra 1993. godine Ševarnandze se pokorio pritisku Rusije i pristao na otvaranje vojnih baza i luka, nakon čega su Abhazija i Gruzija potpisale primirje. Takođe, Ševarnandze je preokrenuo i poziciju i stav svog prethodnika Gamsakurdije, čime se Gruzija 8. oktobra 1993. pridružila Zajednici nezavisnih država, zauzvrat očekujući pomoć Rusije u suzdržavanju secesionističkih sukoba na teritoriji Gruzije i strahujući od totalnog kolapsa (Fawn & Cummings 2007: 85–87; Fawn 2007: 136). Treba istaći i to kako je međunarodna misija za utvrđivanje činjenica tokom sukoba u Gruziji, u izveštaju poznatom kao „Taljavini izveštaj” utvrdila da su Južna Osetija i Abhazija imale pravo na samoopredeljenje, ne samo kao manjine već i prema objektivnim karakteristikama, poput zajedničkog jezika, kulture i religije, kao i prema istaknutoj nameri da oforme svoju političku zajednicu. Istovremeno, u izveštaju se navodi da pravo na samoopredeljenje ne implicira pravo na secesiju Južne Osetije i Abhazije (Markedonov 2015: 198–199).

Ipak, Ševarnandze je, u svojoj nameri da povrati suverenitet nad Južnom Osetijom i Abhazijom, bio nezadovoljan podrškom Moskve, te je od 1995. pa nadalje počeo da traži podršku i partnerstvo sa SAD i NATO-om, s ciljem balansiranja uticaja Rusije u regionu, na koji se, iz ugla Gruzije, gledalo kao na primarni izvor nestabilnosti regiona (Devdariani 2005: 167–173). Gruzija je 1997. aplicirala za članstvo u NATO, a pored toga, pružala je utočište čečenskim izbeglicama i borcima. Naredni udarac po prisustvo Rusije u regionu došao je na OEBS samitu u Istanbulu 1999. godine, nakon koga je Rusija morala da ukloni sve vojne baze s teritorije Gruzije, uključujući i one u Abhaziji, budući da je Gruzija sumnjala da je kroz te baze pružana podrška separatističkim režimima. Na OEBS samitu takođe je došlo do sporazuma između Gruzije, Azerbejdžana i SAD povodom izgradnje Baku–Tbilisi–Čejhan naftovoda koji bi zaobilazio postojeći Novorosijsk, tj. putem kog bi se vršio transport energenata iz kaspijskog basena do evropskih tržišta. Balansirajući naponi Gruzije i Azerbejdžana s kraja 90-ih doveli su do pojave regionalne alijanse GUUAM (Gruzija, Ukrajina, Uzbekistan (koji je GUUAM napustio 2005. godine), Azerbejdžan i Moldavija), a koji je od strane Moskve percipiran kao instrument za ograničavanje ruskog uticaja u zoni koja tradicionalno pripada upravo Moskvi, potpomognut od strane Zapada (Abushov 2009: 197). Gruzija je 1999. godine napustila tadašnji Ugovor o kolektivnoj bezbednosti, koji je potom, na inicijativu Vladimira Putina, reorganizovan u Organizaciju dogovora o kolektivnoj bezbednosti (Kazantsev, Rutland, Medvedeva & Safranchuk 2020: 9). Rusija je bila nezadovoljna pro-NATO sloganima i odbijanjem Ševarnandzea da joj pruži pomoć u sukobu s Čečenijom, što je dovelo do strožih mera od strane Kremlja. Počevši od 1999. godine, Rusija je promenila svoj izolacionistički stav prema Južnoj Osetiji i Abhaziji, otvorivši granice s Abhazijom i ignorišući embargo, a takođe, davana je podrška zapošljavanju rezervista i penzionisanih veterana Rusije u bezbednosnim strukturama Južne Osetije i Abhazije. Od 2000. godine Rusija je uspostavila vizni režim prema Gruziji, istovremeno vršeći naturalizaciju stanovništva Abhazije i Južne Osetije, izdavajući im pasoše, objašnjavajući to humanim gestom, s obzirom da življe tog područja na drugi način ne bi moglo da putuje. Na taj način je Rusija zadržala pravo intervencije u obe defakto države u slučaju napada od strane Gruzije (Abushov 2009: 199).

Revolucija ruža, koja se zbila 2003. godine, dovela je na čelo gruzijske države Mihaila Sakašvilija (*Михаил Саакашвили*). Sakašvili se tokom kampanje zalagao za jačanje odnosa Gruzije s Evropom i SAD, uz obećanje da će ponovo ujediniti zemlju kroz reintegraciju Južne Osetije (Killingsworth 2012: 229; Tuathail 2008: 681). Putin je, inicijalno, podržavao promenu režima u Tbilisiju, nadajući se da će usled toga doći do poboljšanja u bilateralnim odnosima Gruzije i Rusije, međutim, nadanja nisu bila dugog životnog veka, te se i Putin ubrzo okrenuo protiv Sakašvilija. Iz ruske perspektive, ružičasta revolucija nije bila istinski demokratski događaj, već dobro iskoordinirana akcija sa zapada, s ciljem izolovanja Rusije (Nodia 2012: 722; Abushov 2009: 199; Karagiannis 2012: 78). Sakašvili ne samo da je otvoreno isticao kako je prozapadno orijentisan već je, u zamenu za američku pomoć i podršku prilikom apliciranja Gruzije za članstvo u NATO, poslao 2000 gruzijskih trupa u Irak, čime je Gruzija postala treća zemlja po broju trupa koje učestvuju u ratu, odmah iza američkih i britanskih (Tuathail 2008: 682). Maja 2004. godine Sakašvili je primorao lidera Adžarije Aslana Abašidzea (*Аслан Абашидзе*) da dà ostavku i time je reintegrirao Adžariju u Gruziju, što nije naišlo na otpor od strane Rusije. Sakašvili se nadao sličnom scenariju u Južnoj Osetiji, pa je juna 2004. godine izbio manji sukob duž granice Gruzije i Južne Osetije, ali situacija je sada bila drugačija. Gruzija je naišla na otpor Rusije, kako vojni, tako i politički. Genadij Savčenko (*Геннадий Савченко*), izaslanik pri Ministarstvu inostranih poslova Rusije, izjavio je kako Rusija poštuje princip teritorijalnog integriteta, ali da je u slučaju Gruzije teritorijalni integritet pre mogućnost nego politička i pravna realnost (Abushov 2009: 199; Karagiannis 2012: 78). Zvaničnici Gruzije su više puta istakli kako će nastaviti borbu za svoj teritorijalni integritet, ali su u međuvremenu bilateralni odnosi, kako oni između Gruzije i Južne Osetije i Abhazije, tako i između Gruzije i Rusije, dodatno narušeni i delovalo je kao da su došli do tačke iza koje nema povratka.”

Jednostrano proglašenje nezavisnosti tzv. Republike Kosovo 17. februara 2008. godine nagovestilo je kakva će biti dinamika same godine, stavivši nov pritisak na već postojeća žarišta širom Kavkaza (Cheterian 2012: 703). Zvaničnici sa Zapada (koji su priznali tzv. Republiku Kosovo) isticali su kako je to jedinstven slučaj, ali je priznanje

ipak imalo za posledicu izjave lidera Abhazije i Južne Osetije da će ubrzo zatražiti od Rusije, Zajednice nezavisnih država, Ujedinjenih nacija, kao i drugih međunarodnih organizacija da priznaju njihovu nezavisnost (Caspersen 2013: 929). Aprila 2008. godine ruski ratni avion oborio je gruzijsku bespilotnu letelicu u vazдушnom prostoru Abhazije, usledilo je mnoštvo optužbi s obe strane, stvorila se ratna atmosferu između dve zemlje, ali se iz tog događaja dalo videti koliko je Rusija osetljiva na bilo kakvu vrstu vojnog upada u Abhaziju, a ruski zvaničnici su više puta isticali kako će braniti svoje građane u Abhaziji i Južnoj Osetiji po svaku cenu, čak i upotrebom sile, ako za tim bude bilo potrebe. 18. aprila 2008. godine Vladimir Putin je dao instrukcije o uspostavljanju zvaničnih odnosa Rusije sa dve defakto republike, stavivši time Gruziji do znanja da njihova reintegracija u Gruziju nije mogućnost (Abushov 2009: 200; Karagiannis 2012: 79). Gruzijske snage su se za rat pripremale nedeljama pre samog početka sukoba, preuzimajući strateške pozicije oko Chinvalija, raspoređujući svoje trupe i oružje duž regiona i preraspoređujući mirovne trupe unutar zone sukoba (Antonenko 2008: 23). Naime, tokom jula 2008. godine sprovedene su brojne vojne vežbe, s jedne strane u sadejstvu SAD–Gruzija pod imenom „Trenutni odgovor 2008”, a sa druge „Kavkaz 2008” u režiji Rusije. Krajem jula je serija bombaških napada u Chinvaliju ubila nekoliko Gruzina, što je izazvalo revolt osetijskih separatističkih grupa koje su počele da napadaju gruzijska sela i vojne pozicije u Južnoj Osetiji. Tokom noći 7. avgusta gruzijske vojne snage napale su Chinvali, preuzimajući kontrolu nad većim delom grada, usmrтивši pri tome mnoštvo civila i nekolicinu pripadnika mirovnih trupa iz redova ZND-a, koji su tu bili stacionirani još od rata iz prošlog veka. Odgovor ruskih trupa usledio je približno dvanaest sati nakon započinjanja gruzijske ofanzive, s vazдушnim i pešadijskim napadima. 9. avgusta su, zajedno sa abhaskim saveznicima, otvorili drugi front u Kodori dolini, a nedugo potom ušli su u zapadni deo Gruzije i zauzeli luku Poti. Do 10. avgusta su preuzeli kontrolu nad Chinvalijem i započeli s napadima protiv gruzijske vojske koja je počela da se povlači u matičnu zemlju. Ruske trupe su narednog dana bombardovale i zauzele neosporivi deo Gruzije, uključujući i grad Gori. Predsednik Rusije Dmitrij Medvedev (*Дмитрий Медведев*) oglosio se 12. avgusta porukom kako je cilj operacije ruske vojske u primoravanju

Gruzije na mir postignut, te kako je odlučeno da se obustavi operacija, čime je petodnevni rat završen (Killingsworth 2012: 229; Karagiannis 2012: 79). Suštinski, gruzijski naponi za ponovnim uspostavljanjem kontrole nad Južnom Osetijom izazvali su Rusiju na vojnu invaziju. Uzevši u obzir da je Rusija godinama unazad davala pasoše građanima Južne Osetije i Abhazije, to su iskoristili kao razlog i motiv za pokretanje vojne operacije na teritoriji Gruzije. Nakon što su obezbedili region, Moskva je otišla korak dalje i formalno priznala nezavisnost Južne Osetije i Abhazije 26. avgusta 2008. godine. Prema Izveštiju, rat je posmatran kao najznačajniji podvig Medvedevljevog mandata, putem kog se Rusija na velika vrata vratila na geopolitičku mapu sveta. Jednostrano proglašenje nezavisnosti tzv. Republike Kosovo poslužilo je takođe kao izgovor za ofanzivu, koji je Rusija iskoristila da kazni Gruziju za približavanje NATO alijansi, ali i da demonstrira Zapadu da je Kavkaz region koji „pripada” Rusiji (O’Lear 2011: 270; German 2012: 1654).

Posle završetka rata, Rusija je ažurirala svoju legislativu, dajući predsedniku mogućnost da raspoređuje ruske trupe van granica Rusije pod izgovorom odbrane „časti i dostojanstva” ruskih građana širom postsovjetskih zemalja. Prema zakonu donetom 11. avgusta 2008. godine, ruske vojne jedinice mogu biti upotrebljene van granica Rusije u slučajevima kada je potrebno uzvratiti napad protiv napadnutih ruskih vojnih trupa van granica Rusije, u slučaju kada je potrebno sprečiti ili uzvratiti agresiju protiv druge zemlje, zarad borbe protiv piraterije i osiguravanja sigurnog prolaska brodova i, najzad, zarad odbrane ruskih državljana van granica Rusije. Zakon bi bio pravni osnov za ofanzivnu projekciju vojne sile Rusije, kao i za bilo kakav budući napad protiv Gruzije, ali bi pružio i osnovu za upotrebu sile protiv bilo koje države od Baltika do Centralne Azije, pod plaštom odbrane časti i dostojanstva ruskih građana (Blank 2013: 6).

Abhazija i Južna Osetija okupiraju unikatnu poziciju na postsovjetskom prostoru, budući da nijedan drugi politički entitet u regionu nema dublju povezanost s Rusijom od njih, što ih čini defakto ruskim protektoratima. Rusija je od krucijalne važnosti za njihov opstanak, s obzirom na to što je jedna od retkih zemalja koja priznaje njihovu nezavisnost. Abhaziju je priznalo sedam država (Ruska Federacija, Nikaragva, Venecuela, Nauru, Vanuatu, Tuvalu i Sirija), a

Južnu Osetiju tek pet, pored Rusije to su Nikaragva, Venecuela, Nauru i Tuvalu. Na osnovu toga, Rusija je, u odnosu na Abhaziju i Južnu Osetiju, razvila snažan mehanizam zavisnosti i prinude, koji se ogleda u sedam tipova povezanosti: ekonomska, međuvladina, tehnokratska, socijalna, informaciona i civilna povezanost, i na kraju institucionalna povezanost i paralelnost (Gerrits & Badder 2016: 298).

Rusija podržava ekonomije Abhazije i Južne Osetije bivajući njihov glavni ekonomski partner, tako što je najveći partner Abhazije, a gotovo jedini Južne Osetije, a pored toga, najvažniji ekonomski i infrastrukturni objekti potpadaju pod vlasništvo Rusije. Međuvladina i tehnokratska povezanost ogledaju se u činjenici da je Rusija dugi niz godina izdavala pasoše građanima Abhazije i Južne Osetije, što dalje daje pravo Rusiji da interveniše u slučaju bilo kakvog napada na svoje građane, a i pod okriljem Rusije organizovani su samiti četiri neprepoznate države postsovjetskog regiona – Abhazije, Južne Osetije, Nagornog-Karabaha i Transnistrije. Isto tako, Rusija je 26. avgusta 2008. zvanično priznala nezavisnost dve države, potpisani su i sporazumi o iskoordiniranim spoljnim politikama i zajedničkom odbrambenom prostoru, dok se tehnokratska ogleda u tome da je većina državnika (kao i građana) dve defakto države svoje obrazovanje stekla u Rusiji, ili su bili pripadnici vladajuće elite u Rusiji. Socijalna, informaciona i civilna povezanost, kao i institucionalna više su nego očigledne kada se uzme u obzir da su zakoni u dve defakto države gotovo identični kao oni u Rusiji, kao i u oblicima institucija i struktura koje postoje i funkcionišu na teritorijama Abhazije i Južne Osetije. Ruski jezik je gotovo univerzalno korišćen na prostorima Abhazije i Južne Osetije, Rusija daje stipendije i pruža mogućnost studija u svojoj zemlji, a ruska televizija i mediji dominantni su i nadaleko dostupni, putem kojih se takođe vrši promocija ruskog jezika (Gerrits & Bader 2016: 298–306).

Diskusija

Spoljnu politiku Ruske Federacije prema Gruziji, samim tim i Kavkazu i celokupnom regionu, moguće je posmatrati s velikom podudarnošću naspram teorije ofanzivnog strukturalnog realizma

Džona Miršajmera. Naime, kroz odnos RF prema Gruziji, počevši od raspada Sovjetskog Saveza sve do rata iz 2008. godine, vrlo se jasno naziru osnovne postavke teorije ofanzivnog strukturalnog realizma. Pre svega, Ruska Federacija je, iako bi se osnovano moglo pretpostaviti da ima unipolarnih ambicija, veoma dobro svesna „zaustavljajuće snage vode” kako je to Miršajmer definisao, prema tome teži uspostavljanju regionalne hegemonije, u čemu je i ostvarila velike uspehe. Iako je opstanak osnovni cilj svake države, što je svakako bilo posebno izraženo u RF po raspadu bivše države, svaka velika sila, kakva Rusija nesumnjivo jeste, teži uvećanju sopstvene moći, budući da je akumulacija moći (nauštrb drugih država) najbolji način za postizanje kako visokog stepena sopstvene bezbednosti, tako i visokog stepena hegemonije u regionu. Pored toga, velike sile jesu racionalni činioci koji u anarhičnom međunarodnom sistemu povlače poteze koji im donose bolju šansu opstanka i poziciju u tom međunarodnom sistemu, a Rusija je svoj neoimperijalni regionalni projekat na Kavkazu ostvarivala korak po korak, čekajući pravu priliku da deluje. Približavanje Gruzije SAD i EU predstavljalo je pretnju po hegemoniju Ruske Federacije u regionu, te je Rusija počela s naturalizovanjem življa Južne Osetije i Abhazije, a pravu priliku za pozicioniranje sebe kao regionalnog hegemonu uvidela je u jednostranom proglašenju nezavisnosti tzv. Republike Kosovo i namerama Gruzije da pripoji nekadašnje teritorije Južne Osetije i Abhazije, započevši (i pobedivši) petodnevni rat iz 2008. godine, čime je u znatnoj meri neutralizovan uticaj SAD i Zapada, i čime se Rusija definitivno vratila na scenu na „velika vrata”, kao hegemon „tradicionalno svog” regiona.

Zaključak

Spoljna politika Ruske Federacije je, po raspadu bivše države, prošla nekoliko faza, nakratko okrenuta ka prozapadnom liberalizmu, ali je ipak, tokom godina, svoju spoljnu politiku usmerila ka ostvarivanju neoimperijalnih ambicija u evroazijskom regionu. Tokom 90-ih godina intenzivirali su se višedecenijski interetnički sukobi koji su rezultirali secesijom Južne Osetije i Abhazije, u okviru kojih je Rusija videla

moćnost za proširivanjem, odnosno ponovnim uspostavljanjem svog uticaja na sada postsovjetskom prostoru, koji je buknuo nestabilnostima i etnoseparatističkim namerama posle raspada Sovjetskog Saveza i na kom su Sjedinjene Američke Države želele da prošire svoj uticaj, privoljavanjem Gruzije (kao i Azerbejdžana, Ukrajine, baltičkih zemalja...) svojoj ideologiji. Usled obojenih revolucija, prevashodno Revolucije ruža i dolaskom Mihaila Sakašvilija na scenu, Gruzija se okrenula ka traženju članstva u NATO alijansi uz ambiciju da reintegriše nekadašnje autonomne socijalističke sovjetske republike i autonomne oblasti, a posle uspeha s Adžarijom, Sakašvili se nadao da će svoju nameru prema Južnoj Osetiji (i Abhaziji) ostvariti na isto tako lak način.

Međutim, Rusija je tokom godina počela da izdaje pasoše građanima s podneblja Abhazije i Južne Osetije, čineći ih naturalizovanim Rusima, što im je davalo za pravo da interveniše u slučaju gruzijske ofanzive, kako je i bilo 2008. godine. Ishod rusko-gruzijskog rata takav je da je Gruzija poražena, a da su Abhazija i Južna Osetija dobile ono što su želele – svoju (defakto) državu, dok je Rusija pokazala izuzetnu spremnost na upotrebu sile zarad odbrane svojih interesa, pri tome pokazavši SAD (i EU) ko je ipak hegemon u regionu, zauzvrat želeći da pokaže dozu revanšizma za jednostrano proglašenje nezavisnosti tzv. Republike Kosovo, kao i za bombardovanje SR Jugoslavije 1999. godine kom se protivila i koja je bila izuzeta u donošenju (i sprovođenju) te odluke.

Ipak, može se postaviti pitanje koliko su Abhazija i Južna Osetija dobile svojom nezavisnošću i kojim pravcem će se kretati u budućnosti. Svakako, življe s tog podneblja je dobilo svoje države, ali države koje su priznate od tek nekolicine – i to ne moćnih – država, s izuzetkom Rusije, tj. od strane sedam zemalja u slučaju Abhazije, odnosno pet u slučaju Južne Osetije. Obe države su u tolikoj meri zavisne od Rusije da su faktički ruski protektorati, i bez uticaja Rusije bi se moglo postaviti pitanje njihovog opstanka, kako u ekonomskom i socijalnom, tako i u političkom i vojnom smislu. Obe države su pod pritiskom Gruzije i izolovane od sveta na taj način da njihovi državljani nigde ne mogu ni da otputuju (osim u „matičnu” Rusiju), da međunarodne kompanije nisu voljne da otvore svoja predstavništva na njihovim teritorijama, kako zbog pitanja bezbednosti, tako i zbog pitanja pravne regulative, s obzirom na njihovu nepriznatost širom sveta; njihove ekonomije su

u ogromnoj meri zavisne od Rusije i većinski je čine poslovi s Rusijom. Samim tim, verovatnije je da će njihova budućnost više nalikovati na Severni Kipar, pre nego na tzv. Republiku Kosovo.

Na kraju, ruski protektorski stav prema njima ne treba posmatrati kroz naročitu brigu za narod sa tih teritorija, već kroz neoimperijalističke ambicije koje Rusija gaji prema regionu, a koje se ogledaju u suzdržavanju prodiranja antiruskog uticaja u region, koje je Gruzija svakako vrlo otvoreno ispoljavala, što je navelo Putina i Medvedeva, tj. Rusiju, na ulazak u rat 2008. godine koji je bio veoma pažljivo proračunat i za koji se Rusija pripremala godinama. Posmatrano kroz prizmu ofanzivnog realizma Džona Miršajmera, putem kog je Rusija iskoristila povoljnu situaciju i ušla u rat, a iz njega izašla kao regionalni hegemon, što joj omogućava potčinjavanje regiona svojim interesima i bolje šanse za opstanak u međunarodnom sistemu.

Literatura

- Abushov, K. (2009). Policing the near abroad: Russian foreign policy in the South Caucasus. *Australian Journal of International Affairs*, 63:2, 187–212. DOI: 10.1080/10357710902895129
- Abushov, K. (2019). Russian foreign policy towards the Nagorno Karabakh conflict: prudent geopolitics, incapacity or identity?. *East European Politics*. DOI: 10.1080/21599165.2019.1579711
- Antonenko, O. (2008). A War with No Winners. *Survival*, 50:5, 23–36. DOI: 10.1080/00396330802456445
- Blank, S. (2013). Russian defence policy in the Caucasus. *Caucasus Survey*, 1:1, 75–89. DOI: 10.1080/23761199.2013.11417284
- Cheterian, V. (2012). Karabakh conflict after Kosovo: no way out?. *Nationalities Papers: The Journal of Nationalism and Ethnicity*, 40:5, 703–720.
- Caspersen, N. (2013). The South Caucasus after Kosovo: Renewed Independence Hopes?. *Europe-Asia Studies*, 65:5, 929–945. DOI: 10.1080/09668136.2013.805959
- Cooley, A. & Mitchell, L. A. (2010). Engagement without Recognition: A New Strategy toward Abkhazia and Eurasia's Unrecognized States. *The Washington Quarterly*, 33:4, 59–73. DOI: 10.1080/0163660X.2010.516183

- Coppieters, B. (2018). Four Positions on the Recognition of States in and after the Soviet Union, with Special Reference to Abkhazia. *Europe-Asia Studies*, 70:6, 991–1014. DOI: 10.1080/09668136.2018.1487682
- Devdariani, J. (2005). “Georgia and Russia: the troubled road to accommodation.”, in Bruno Coppieters and Robert Legvold (eds), *Statehood and security: Georgia after the Rose revolution* (Cambridge: MIT Press), 153–205.
- Fabry, M. (2012). The contemporary practice of state recognition: Kosovo, South Ossetia, Abkhazia, and their aftermath. *Nationalities Papers: The Journal of Nationalism and Ethnicity*, 40:5, 661–676.
- Fawn, R. (2002). Russia’s reluctant retreat from the Caucasus: Abkhazia, Georgia and the US after 11 September 2001. *European Security*, 11:4, 131–150. DOI: 10.1080/09662830208407552
- Fawn, R. & Cummings S. N. (2001). Interests over norms in western policy towards the Caucasus: How Abkhazia is no one’s Kosovo. *European Security*, 10:3, 84–108. DOI: 10.1080/09662830108407507
- German, T. (2016). Russia and South Ossetia: conferring statehood or creeping annexation?. *Southeast European and Black Sea Studies*, 16:1, 155–167. DOI: 10.1080/14683857.2016.1148411
- German, T. (2012). Securing the South Caucasus: Military Aspects of Russian Policy towards the Region since 2008. *Europe-Asia Studies*, 64:9, 1650–1666.
- Gerrits, A. W. M. & Bader, M. (2016). Russian patronage over Abkhazia and South Ossetia: implications for conflict resolution. *East European Politics*, 32:3, 297–313. DOI: 10.1080/21599165.2016.1166104
- Hughes, J. (2013). Russia and the Secession of Kosovo: Power, Norms and the Failure of Multilateralism. *Europe-Asia Studies*, 65:5, 992–1016. DOI: 10.1080/09668136.2013.792448
- Karagiannis, E. (2013). The 2008 Russian–Georgian war via the lens of Offensive Realism. *European Security*, 22:1, 74–93.
- Kazantsev, A. A., Rutland, P., Medvedeva, S. M. & Safranchuk, I. A. (2020). Russia’s policy in the “frozen conflicts” of the post-soviet space: from ethnopolitics to geopolitics. *Caucasus Survey*. DOI: 10.1080/23761199.2020.1728499
- Kereselidze, N. (2015). The engagement policies of the European Union, Georgia and Russia towards Abkhazia. *Caucasus Survey*, 3:3, 309–322. DOI: 10.1080/23761199.2015.110245
- Kropatcheva, E. (2012). Russia and the role of the OSCE in European security: a ‘Forum’ for dialog or a ‘Battlefield’ of interests?. *European Security*, 21:3, 370–394. DOI: 10.1080/09662839.2011.640323
- Kuchins, A. C. & Zevelev, I. A. (2012). Russian Foreign Policy: Continuity

- in Change. *The Washington Quarterly*, 35:1, 147–161. DOI: 10.1080/0163660X.2012.642787
- Light, M. (2003). In search of an identity: Russian foreign policy and the end of ideology. *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, 19:3, 42–59. DOI: 10.1080/13523270300660017
- Markedonov, S. (2015). De facto statehood in Eurasia: a political and security phenomenon. *Caucasus Survey*, 3:3, 195–206. DOI: 10.1080/23761199.2015.1086565
- Marković, I. S. (2014). *Bezbednost – tradicionalna i kritička shvatanja*. Novi Sad: Fakultet za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkatić.
- Marten, K. (2015). Putin's Choices: Explaining Russian Foreign Policy and Intervention in Ukraine. *The Washington Quarterly*, 38:2, 189–204. DOI: 10.1080/0163660X.2015.1064717
- Mesbahi, M. (1993). Russian foreign policy and security in central Asia and the Caucasus. *Central Asian Survey*, 12:2, 181–215. DOI: 10.1080/02634939308400813
- Morozova, M. (2009). Geopolitics, Eurasianism and Russian Foreign Policy Under Putin. *Geopolitics*, 14:4, 667–686. DOI: 10.1080/14650040903141349
- Murinson, A. (2004). The secessions of Abkhazia and Nagorny Karabagh. The roots and patterns of development of post-Soviet micro-secessions in Transcaucasia. *Central Asian Survey*, 23:1, 5–26. DOI: 10.1080/02634930410001711152
- Nishimura, M. (1999). The OSCE and ethnic conflicts in Estonia, Georgia, and Tajikstan: A search for sustainable peace and its limits. *European Security*, 8:1, 25–42. DOI: 10.1080/09662839908407395
- Nodia, G. (2012). The August 2008 war: main consequences for Georgia and its conflicts. *Nationalities Papers: The Journal of Nationalism and Ethnicity*, 40:5, 721–738. DOI: 10.1080/00905992.2012.705270
- O'Lear, S. (2011). Borders in the South Caucasus. *Defense & Security Analysis*, 27:3, 267–276. DOI: 10.1080/14751798.2011.604486
- Rezvani, B. (2020). Russian foreign policy and geopolitics in the PostSoviet space and the Middle East: Tajikistan, Georgia, Ukraine and Syria. *Middle Eastern Studies*. DOI: 10.1080/00263206.2020.1775590
- Sotiriou, S. A. (2017). The Irreversibility of History. *Problems of Post-Communism*. DOI: 10.1080/10758216.2017.1406310
- Sushentsov, A. & Neklyudov, N. (2020). The Caucasus in Russian foreign policy strategy. *Caucasus Survey*. DOI: 10.1080/23761199.2020.1759888
- Trenin, D. (2009). Russia's Spheres of Interest, not Influence. *The Washington Quarterly*, 32:4, 3 22. DOI: 10.1080/01636600903231089

- Tuathail, G. O. (2008). Russia's Kosovo: A Critical Geopolitics of the August 2008 War over South Ossetia. *Eurasian Geography and Economics*, 49:6, 670–705.
- Vilijams, P. D. (2012). *Uvod u studije bezbednosti*. Beograd. Službeni glasnik, Univerzitet u Beogradu – Fakultet bezbednosti.
- Wolff, S. & Rodt, A. P. (2013). Self-Determination After Kosovo. *Europe-Asia Studies*, 65:5, 799–822. DOI: 10.1080/09668136.2013.792450
- Zellner, W. (2005). Russia and the OSCE: From High Hopes to Disillusionment. *Cambridge Review of International Affairs*, 18:3, 389–402. DOI: 10.1080/09557570500237995